

LBRIS

We know
books

LIVIU REBREANU

Jar

Prefață de Mircea Coloșenco
Fișă biobibliografică și
referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA LIVIU REBREANU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

REBREANU, LIVIU

Jar / Liviu Rebreanu; pref. de Mircea Coloșenco – fișă biobibliografică
și ref. critice de Lucian Pricop – Ed. a 5-a – București:

Editura Liviu Rebreanu, 2023

ISBN 978-973-1898-82-7

I. Coloșenco, Mircea (pref.)

II. Pricop, Lucian (ed.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i> (Mircea Coloșenco)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	16
<i>Referințe critice</i>	18
JAR	21
Octombrie	23
Novembre	44
Decembre	78
Ianuarie	100
Februarie	118
Martie	131
Aprilie	147
Mai	155
Iunie	163
Iulie	171
August	178
Septembrie	192
Octombrie	198

OCTOMBRE

1

Casa avea subsol și parter și o fâșie de curte asfaltată cu poartă de fier împletit spre stradă, și în fund cu grădiniță. Zugrăvită de curând galben-cenușiu, culoare despre care Rosmarin aflase de la un arhitect prieten că e mai durabilă și rezistă bine la intemperii, se deosebea de celelalte clădiri din strada Transilvaniei prin fațada încărcată abundent cu ornamente de gips. Pe ferestrele subsolului, deopotrivă de late cu cele de la parter, dar numai pe jumătate de înalte și aproape atingând nivelul trotuarului cu marginile de jos, trecătorii curioși ar fi putut observa ce se petrece înlăuntru dacă doamna Rosmarin n-ar fi avut grije să tapeteze geamurile interioare cu hârtie imitând sticla lăptoasă.

Dintre camerele subsolului, amândouă la stradă, una era a bunicii, iar cealaltă sufrageria de toate zilele pe care Mircea și Liana o porecliseră în derâdere „living room“, fiindcă de fapt familia mai mult aici își trăia traiul: aici mâncau, afară de când aveau mosafiri străini, aici se odihneau și tăifăsuiau și plănuiau toată ziua, în jurul bătrânei mese rotunde cu vreo duzină de scaune ieftene vopsite roșu sânge. Bătrânul Rosmarin aici își făcea siesta după-amiezile, cel puțin o oră, pe divanul din colț, după ușă, care a fost patul lui Mircea înainte de a-și fi luat garsoniera în oraș și mai era și acum când se întâmpla, destul de rar, să mai doarmă acasă. Baremi d-na Rosmarin, gospodină renumită de harnică și de energică, numai aici se simte cu adevărat la largul

ei, alături de bucătăria mare, luminoasă, unde este loc destul și pentru culcușul servitoarei Tinca. Iese din sufragerie în gangul larg cât holul de deasupra și iață în dreapta bucătăria cu ușa veșnic închisă, ca să nu se împrăstie în toată casa mirosul de mâncări, iar în față pivnița, împărțită în compartimente anume pentru lemne și legume. Camera bunicii comunică, firește, cu sufrageria, dar are ieșire și spre gang chiar în dreptul scării de beton ce urcă la parter cu trepte blânde și cu platformă de odihnă la cotitură. În peretele din fund al platformei e ușa de serviciu pe unde însă umblă obișnuit toți ai casei, intrarea principală, prin marchiza de sticlă albastră din curte, fiind întrebuițată numai când vine lume străină.

Pretrecându-și viața mai mult în subsol, familia Rosmarin făcea economie de lumină și de căldură, ba mai cruța și mobila cea bună de sus. Singură Liana, și mai ales de vreo doi ani, de când a intrat în Universitate, s-a apucat să strice vechea rânduială retrăgându-se din ce în ce mai des în camera ei, să citească sau să mediteze. Camera Lianeii, decretată de ea ca atare, era însuși salonul de la parter, cu mobila bătrânească atât de bine păstrată de părea nouă-nouță, cu pianina și gramofonul (aparatură de radio avea în hol un loc mai bun), cu divanul plin de perne, cu micul biouou feminin în colțul dintre două ferestre și turnanta cu cărți. Rosmarin a avut destule discuții cu fata, din cauza asta, mai avea și acuma, dar în zadar. Cine să se înțeleagă cu tinerii din vremea de azi? Și încă Liana e fată bună și cuminte, nu ca altele de seama ei...

Parterul era împărțit ca și subsolul. Deasupra sufrageriei de toate zilele se afla salonul, alături de sufrageria cea bună cu masă lungă de stejar pentru douăsprezece persoane, scaune de piele cu speteaza înaltă, bufet și servanță moderne, joase și, pe pereți, câteva naturi moarte, pânze originale, cumpărate de la Alcalay mai ieftin decât reproducerile. Deasupra pivniței era dormitorul cu patul dublu de nuc, vechi, solid, cu dulapuri și scrinuri, cu ușa secretă la odaia de baie. Patul venea cu căpătâiul la zidul dinspre scară și cu picioarele spre ferestrele ce priveau în curte. Calcanul clădirei vecine, ridicată pe locul lor vândut în ajunul războiului,

împiedeca acuma soarele să le bată în geamuri dimineața, ca odinioară... Cât ținea jos gangul, aici se întindea holul (bătrânii îi ziceau tot antreu, cum apucaseră de mult), având în fund camera de debara, separată numai printr-un perete fals, și în capătul celălalt, ieșind până în mijlocul curții, marchiza cu ușa de sticlă zgrunțuroasă și câteva trepte spre stradă.

Era veche casa, poate de vreo cincizeci de ani, clădită de răposatul Nae Popescu pe terenul și din zestrea bunicii. Fusese fără subsol, numai cu pivniță și trei camere, cele două din față și alta unde se găsește azi scara de serviciu, o casă simplă, în formă de L. De-abia mai târziu, când au început să prindă cheag și mai cu seamă când unica fată, Didina, s-a făcut de măritat, s-a gândit bătrânul că ar fi bine să transforme căsuța așa încât la nevoie să poată adăposti un ginere. Cum zidurile erau foarte solide, a chibzuit că ar fi mai economic să transforme o parte din pivniță în odăi de subsol, să adaoge din nou doar o cameră și antreul și astfel să aibă tot ce trebuie. A lucrat fără arhitect și l-a costat mai scump decât dacă ridica alt rând de case, că loc avea pe atunci destul. Pe urmă, peste alți câțiva ani, după ce Didina a devenit d-na Rosmarin, a trebuit să mai facă o modificare, anume să astupe intrarea în subsol, exterioară, pe lângă marchiză, pe o scăriță întunecoasă, pe unde curgea apa ca într-un rezervoriu când ploua tare, și să construiască scara cea mare din dos, legătura singură între jos și sus, între înlăuntru și afară.

Cât a trăit bătrânul Popescu, om harnic, încăpățânat și autoritar, el se culca în dormitor împreună cu Frusina, iar Rosmarin cu Didina dormeau jos unde șade acuma bunica cu Bebe, nepotul cel mai micuț. Războiul, cum a răscolit toate în toată lumea, a sfârșit și a răsturnat toate rosturile casei. Nae s-a prăpădit în refugiu, la Iași. N-ar fi fost nevoie să plece din București, fiind trecut de șizeci de ani, dar fusese cam fricos și-i intrase în cap că nemții au să-l spânzure în Piața Palatului fiindcă i-a înjurat în gura mare, înainte de-a intra noi în luptă, și chiar s-a certat urât pe chestia asta cu un bulgar care îndrăznise să-l contrazică. Rosmarin, ca funcționar al statului, a fost evacuat cu ordin, luându-și

nevasta și pe cei doi copii, Liana numai de șase ani, iar Mircea abia mai răsărit de cum e azi Bebe. Astfel Frusina a rămas singură să-și păzească și casa, și bruma de avere ce se mai agonisise. În mijlocul tuturor nenorocirilor a avut cel puțin norocul de i s-a dat în cvartir un ofițer neamț de omenie prin a cărui protecție a putut salva tot, încât n-a lipsit nici un cui când s-au întors din pribegie, ba a mai făcut și câteva îmbunătățiri, bunăoară asfaltarea curții aproape pe gratis. Atunci s-a obișnuit Frusina să doarmă în sub-sol, lăsând sus pe neamț în toate camerele. Pe urmă ea, văduvă, a rămas jos, iar sus s-au instalat soții Rosmarin.

2

Alexandru Rosmarin era acru și ursuz. În cei șaisprezece ani, cât au viețuit împreună, și-a însușit numai apucăturile tiranice și izbucnirile de mânie ale socrului său, dar nimica din jovialitatea-i zgomotoasă care întreținuse în casă în general o atmosferă de voieșie. Totuși pe Rosmarin însuși răposatul l-a ales de ginere, dintre mai mulți pretendenți. Didina era numai fată de negustor, fără carte (tocmai bine silabisea în *Universul* lui Cazzavillan crimele și întâmplările din toată lumea), fără franțuzească și fără fasoane, dar singură la părinți, frumoasă picătură și cu o zestre bunicică; dacă n-ar fi fost decât casa, care fatal îi revenea, și încă însemna ceva, chiar pe vremea aceea. Rosmarin era, și atunci, funcționar la Finanțe, firește, mititel de tot. Popescu a pus ochii pe el părându-i-se mai așezat și fără pretenții exagerate ca ceilalți care cereau pe șleau să le numere atâtea mii de lei. Rosmarin n-a făcut caz de bani. Iubea cu adevărat pe Didina și mai mult suspina. Pe atunci era simpatic la înfățișare și atât de sfios că bătrânului îi era frică să nu-i facă de răs neamul bărbătesc. Măritându-și odrasla cu un funcționar, negustorul se simțea mândru și în plină ascensiune pe scara socială. Atunci, ca și totdeauna, funcționarul era idealul românului doritor de trai bun cu muncă puțină. Funcționarul înseamnă doar omul care în fiecă lună primește sigur și

anticipat o leafă, tune-fulgere-trăznească, fie criză, fie belșug, care lucrează mai nimic și totuși se ridică mereu în grad dacă e deștept, care are avantajii în toate și pretutindeni, iar la bătrânețe rămâne și cu pensie până la moarte.

Mai tare s-a înrăit Rosmarin în ultimii ani de când trăia neconținut sub amenințarea ba să fie scos la pensie înainte de termen, ba să-l treacă în cadrul auxiliar, ba chiar să fie suprimat din serviciu pur și simplu pentru vreun motiv oarecare, și motive se găsească destule dacă vor să găsească cei mari. Avea cincizeci și opt de ani din care treizeci și doi în serviciul statului. N-avea carte. Spunea totuși, la nevoie, fără alte precizări, că a făcut patru clase de liceu. În statul său personal de la minister nu se găsea nici un certificat de studii, numai declarația lui că actele i s-au prăpădit în timpul războiului. Când a început el cariera birocratică nu se căutau slujbașii după numărul claselor absolvite, ci după obraz și după propteaua cu care se înfățișau. Pe el l-a recomandat și l-a numit un deputat de pe vremea aceea, Dumnezeu să-l odihnească în pace. Fiindcă avea scris frumos și a fost supus și harnic, l-au păstrat până s-a învechit, iar pe urmă nu l-a mai putut clinti nimeni din pricina vechimii și a drepturilor câștigate. Dealtfel știind să se poarte cu superiorii, a dobândit reputația de funcționar destoinic și a ajuns să fie socotit aproape indispensabil și în orice caz un stâlp al breslei. La avansări însă nu l-a ajutat norocul suficient. Au trecut peste dânsul și buni și răi, unii cu mai multă carte, alții cu protecții mari. El a luptat numai cu munca și plecăciunile. După război pe urmă au năvălit cei cu licențe și diplome peste diplome. Atunci s-a resemnat de tot, mai ales când a fost făcut totuși subdirector. Mărturisea tuturor că el n-are ambiții, că se dă bucuros la o parte ca să lase loc tinerilor, că e rândul lor acuma să lupte și să se ridice. În sineși însă se credea profund nedreptățit. Cu experiența lui bogată, ar trebui să fie azi director general. Administrația țării nu se face cu diplome; practica te unge funcționar adevărat. Lumea și-a pierdut cumpătul, de aceea merge din rău în mai rău. Mereu ne organizăm și ne reorganizăm de nici nu mai poți ști ce va aduce ziua de mâine. Când credea să mai ia cel puțin o clasă, să-și îmbunătățească pensia, s-a

LBRIS

We know
books

LIVIU REBREANU

Amândoi

Prefață de Mircea Coloșenco
Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA LIVIU REBREANU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

REBREANU, LIVIU

Amândoi / Liviu Rebreanu; pref. de Mircea Coloșenco; fișă
biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – București:

Editura Liviu Rebreanu, 2022

ISBN 978-973-1898-77-3

I. Coloșenco, Mircea

II. Pricop, Lucian (ed.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i> (Mircea Coloșenco)	7
<i>Bibliografie (selectivă)</i>	19
<i>Fișă biobibliografică</i>	21
<i>Referințe critice</i>	23
AMÂNDOII	29
Capitolul I. – Ciufu	31
Capitolul II. – Stăpâna cu servitoarea	39
Capitolul III. – Cinci minute	44
Capitolul IV. – Casa crimelor.....	50
Capitolul V. – Moștenitorii indignați	57
Capitolul VI. – Bănuielile Aretiei	61
Capitolul VII. – Solomia vrea să plece	67
Capitolul VIII. – Judecătorul și polițaiul	74
Capitolul IX. – Informatorul ofensat	81
Capitolul X. – „Când ai mințit?“	88
Capitolul XI. – Două biete femei	94
Capitolul XII. – Toiagul bătrânețelor	103
Capitolul XIII. – Cortegiul funerar	110
Capitolul XIV. – O celebritate piteșteană	116
Capitolul XV. – Lixandru	127
Capitolul XVI. – Alibi	134
Capitolul XVII. – Inelul cu briliant	143
Capitolul XVIII. – Testamentul	154

Capitolul XIX. – Părerile lui Spiru	162
Capitolul XX. – Întoarcerea judecătorului	168
Capitolul XXI. – Un ac de păr	182

CUVÂNT ÎNAINTE

1

Conturul romanului *Amândoi* este schițat la Valea Mare, lângă Pitești, într-o zi de luni, 12 octombrie 1936. Încă nu-l titrase, derulând subiectul cu începutul de frază: „Pentru romanul polițist – eroul Agatha Vasiliu“. Și firul acțiunii curge mai lesne, precedată de mărturisirea că lucrurile la *Gorila*, alt roman început, „merge greu. Lenea și lipsa de liniște“. Mărturisirea, în continuare, este terifiantă: „Numai când sunt singur sunt capabil să stau toată ziua și noaptea la masa de scris, să dobândesc patima hârtiei albe“. Dar tot în aceeași zi de octombrie, schițează planul unui alt roman: *Minunea minunilor*, gândit mai demult, dar abandonat definitiv, deși îl contractase la Editura „Adevărul“, pentru care încasase deja un avans de bani.

Trei ani mai târziu, într-o sâmbătă, 1 iulie 1939, la București, acasă, notează în jurnal: „Azi am încheiat [contractul] principal cu [Editura] «Socec», pentru romanul *Alibi*“, cum fusese titrat *Amândoi* pe masa de lucru în plin șantier de creație. (În aceeași zi, îi venise contractul de la o editură franceză pentru apariția romanului *Ion*.) Se apucă de muncă la *Amândoi*, scriind în *Jurnal*: „Cred că sunt pe calea cea bună“ (12 iulie 1939), ca o lună după aceea să declare plin de încredere: „Niciodată n-am avut o carte atât de complet făcută în cap ca acuma *Alibi* sau cum îi voi zice. Și, totuși, nu lucrez cu sporul ce s-ar cuveni... Nu-mi place încă

Capitolul I

CIUFU

– Oare ce-o fi pățit procopsitul de frate-meu? zise Spiru Dăniloiu, uitându-se la nevestă-sa numai cu ochii, fără a întoarce capul. Că m-a întrebat popa Ilie de la Biserica Sf. Nicolae... Zice că a trimis de trei ori la dânsul și casa parcă ar fi pustie...?

Era luni seara, pe la mijlocul lui decembrie. Stăteau la masă, singuri, soții Dăniloiu, în sufrageria vastă, plină de mobile felurite, bufete și servante încărcate de văsării, tacâmuri, bibelouri... Policandrul de cristal cu zeci de lumini ardea, ca totdeauna, cu un singur bec, pentru economie. Printre cești și pahare, pe bufet, trona statueta de bronz a lui Napoleon, cumpărată de ocazie la București. Deși Dăniloiu era numai negustor și nici nu făcuse armata, avea profundă venerație pentru marele împărat, ca dealtfel mai toți negustorii și alți burghezi înstăriți din Pitești.

Cu coatele pe masă, ținând în mâini un zdravăn picior de gâscă, bărbatul se oprise din molfăit, așteptând parcă o explicație. Chipeș, înalt, avea fața bloncoasă, aspră și mustăți stufoase bulgărești mânjite de grăsime. Soția lui, Vasilica, numai cu vreo opt ani mai mică, părea mai bătrână ca dânsul, cu părul ei împuținat și cărunț, cu obrazii plini de zbârcituri, mai ales în colțurile buzelor, încât gura semăna cu o pungă lipită subt nasul îngust și ascuțit. Ea isprăvise de mâncat și, pe gânduri, cu un gest mecanic, strângea fărâmăturile de pâine dimprejurul tacâmului.

LIBRIS | We know books

– Aoleu! făcu drept răspuns, tresărind. Tocmai adineaori vorbiram și noi, cu Solomia, despre dânsii, că n-au mai dat nici un semn de viață!

– Da, adevărat – dădu din cap Spiru. Sâmbătă dimineața m-am întâlnit cu Ilarie la prăvălie și de-atunci... Iar azi e luni!

Întră servitoarea cu un sifon pe care îl așeză pe masă, la îndemâna stăpânului, alături de o sticlă de vin pe jumătate goală.

– Ce vorbeam noi, Solomie, despre țața Mița? întrebă doamna cu o mică satisfacție. Vezi, și dumnealui zice că nu-i lucru curat!

Servitoarea tresări ca și d-na Dăniloiu adineaori și se uită îngrozită la Spiru care o măsură cu o privire nehotărâtă. Ochii ei mari, albaștri, cu luciri aproape violete, păstrau o expresie blândă, catifelată, învăluitoare. Dealminteri întreaga-i faptură era plâpândă și fină, încât nimeni n-ar fi spus că e țarancă. Potrivit de înaltă, mlădioasă și cu mers de porumbiță, brațele și mâinile delicate, obrajii puțin palizi, buzele pline mereu umede, avea totuși o înfățișare melancolică, parcă în suflet ar fi purtat numai tristețe. Când zâmbea se lumina ca o madonă, dar în vremea din urmă zâmbea tot mai rar.

– De câte ori nu mă cruceam și eu cu Solomia: cum, Doamne, pot sta atât de singuri și de părăsiți? reluă Vasilica pe gânduri. La bătrânețe omul are mai multe nevoi. Și dumnealor sunt destul de bătrâni...

– Apoi dacă eu am șaizeci și cinci, Ilarie trebuie să se apropie de șaptezeci și patru-cinci – mormăi bărbatul cu gura plină. Iar Mița cred că a bătut și ea șaptezeci...

Se întrerupse, își pregăti tacticos un șpriț, îl dădu de dușcă, își șterse gura și mustățile, apoi își drese glasul să continue...

Atunci însă se auzi zbârnâitul soneriei în coridor, atât de strident că toți trei se cutremurară.

– Cine-o fi? șopti d-na Dăniloiu după o tăcere. Ia vezi, Solomie!

Peste câteva clipe servitoarea anunță pe un om din partea părintelui Ilie, care vrea negreșit să vorbească cu domnul.

– Ce-i, Mihai? întrebă Dăniloiu lățindu-se pe scaun, ca să-și dea mai multă greutate. Ce s-a întâmplat?... Te-a trimis părintele?

– M-a trimis, domnule Spirică – răspunse omul rămas lângă ușă. M-a trimis să vă spun că iar am fost la domnul Ilarie, a treia oară, și tot degeaba. Poate nici n-or fi acasă.

– Ei, Doamne, n-or fi – interveni Vasilica supărată. Cum să nu fie acasă? Unde să fie?

– De, cucoană, știu eu? făcu omul dând din umeri.

Se numea Mihai Ciufu și era servitorul bisericii de mai mulți ani. Țăran îmbrăcat orășenește, îndesat, cu capul colțuros și mic, cu ochii căprui vicleni în fundul capului, gura mare cu dinți puternici tătarești, falca de jos ieșită înainte, parcă mereu ar fi întins gâtul – făcea o impresie neplăcută, mai ales că avea și un glas mios, nepotrivit cu înfățișarea lui. Preotul Tănăsescu îl lăuda însă că e harnic și credincios.

– La urma urmelor s-ar putea să fi plecat la București după vreo afacere – observă Dăniloiu. Au mai plecat ei și altădată așa, fără să sufle nimănui o vorbă.

Ciufu reluă cu glas blajin și cu o ușoară nemulțumire pe față:

– De sâmbătă până acum eu am fost de trei ori, cum zic, dar n-aș putea jura nici într-un fel, nici într-altul...

– Nici sâmbătă n-ai găsit pe nimeni? se miră Dăniloiu. Pe la ce oră zici că ai fost sâmbătă? Că sâmbătă dimineață m-am întâlnit cu Ilarie și am vorbit împreună cum vorbesc cu tine...

Servitorul aruncă o privire circulară oprindu-se pe rând la toți trei cu o compătimire obosită, continuând apoi totuși dulceag:

– Văd că d-voastră nu vreți să mă credeți parcă v-aș spune minciuni ori basme...

Lui Dăniloiu purtarea și vorba servitorului i se păreau necuviincioase, iar plecăciunea prefăcută îl scoase din țâțâni. Izbucni:

– Prost ești, măi omule, ori ești al dracului? Ce umbli să mă îmbeți pe mine cu apă rece?... Eu te întreb: când ai fost sâmbătă la frate-meu, la ce oră, ziua ori seara? Asta te întreb, idiotule, și la asta să răspunzi!

Se sculase de pe scaun și se îndreptă spre Ciufu, roșindu-se și umflându-se, parcă ar fi pornit să-l pleznească. Știindu-l iute la lovit și cu mâna grea, d-na Dăniloiu sări să-l potolească:

– Astâmpără-te, Spirică, și nu te necăji că-ți face rău!... Lasă-l să povestească pe îndelete!...

Dăniloiu se liniști ca prin farmec. Se așeză pe alt scaun, mai bufnind puțin și măsurând cu ură pe servitorul care plecaseră ochii în pământ ca un călugăr șiret. Medicii l-au sfătuit de mult să nu se enerveze, pentru că, gras și sângeros, e amenințat să-l lovească odată damblaua.

– Eu aș vrea să spun, cucoană, că d-aia m-a trimis sfințitul pe vremea asta de nici câinele să nu-l lași pe-afară! zise Ciufu supus către Vasilica, trăgând cu coada ochiului spre Dăniloiu. Că a început un viscol și un ger cum nici la Bobotează nu se pomește...

– Bine, bine, cred, întrerupse doamna – dar nu mai lungi vorba prea mult, că știi că ne doare pe noi!

– Cum să nu știu, cucoană, păcatele mele! făcu servitorul cu importanță. Că, Doamne ferește, de s-ar fi întâmplat ceva, apoi d-voastră trebuie să aflați mai întâi și să... Dumnezeu însă e bun și mare și poate să aibă milă de noi toți...

Oftă adânc, parcă să sublinieze o durere tainică ori numai să stârnească mai multă curiozitate. Gazdele nu luară seama, doar Solomia, mereu la spatele stăpânei, murmură cu glas pierdut...

– Doamne iartă-ne și ne apără de toate păcatele!

D-na Dăniloiu cunoștea jalea și durerea Solomiei. O dojeni ocrotitor:

– Ia taci, fată, nu mai supăra pe Dumnezeu cu tânguiri fără rost!

– Să vedeți cum s-a întâmplat – porni Ciufu repede ca și când i-ar fi fost frică să nu piardă șirul. Alaltăieri, sâmbătă, poate să fi fost pe la nouă dimineața, cum ieșeam cu sfințitul să mergem în oraș, nici n-apucăm să facem cinci pași, chiar în fața bisericii, ne întâlnim nas în nas cu domnul Ilarie Dăniloiu, fratele d-voastră, coane Spirică... Dumnealor s-au oprit, iar eu, după obraz, m-am

dat nițel la o parte, dar auzeam ce vorbeau cum mă auziți d-voastră... Domnul Ilarie e efor la biserica noastră, că doar știți prea bine, și fără iscălitura dumnealui nu-s bune socotelile sfințitului. Acu nu știu despre ce fel de socoteli o fi vorba, destul că părintele Ilie de vreo săptămână se tot roagă de domnul Ilarie să poftească la iscălit și dumnealui tot fâgăduiește că are să vie negreșit, dar de venit nu vine. Dintr-una dintr-alta, sfințitul aduse iar vorba de socoteli și domnul Ilarie își dă cuvântul că după prânz nici n-are să se mai odihnească, după cum îi e obiceiul de cincizeci de ani, ci va veni la datorie... Parcă-l aud și acuma: „Să încheiem, părinte, să nu dea moartea peste mine și să rămâi d-ta încurcat din pricina mea!“ Sfințitul a răs: „Ehe, cucoane, de bătrâni ca d-ta moartea fuge mâncând pământul!“ Așa ne-am despărțit râzând. Dumnealui a trecut devale, spre casă, că suntem aproape vecini, iar noi am luat-o înainte, spre piață. Domnul Ilarie aducea un pește subsuoară, ca în toate sâmbetele, că e mai ieftin sâmbăta decât vineria... Sfințitul l-a așteptat toată după-amiaza în zadar. Domnul Ilarie iar n-a venit. După ce am tras clopotele, părintele Ilie, cam supărat, m-a mânat să-i aduc aminte că e așteptat... Pe la amiază, poate țineți minte, a început dintr-o dată o lapoviță cu vânt aspru de-ți îngheța sufletul. Greu îmi venea să ies pe o vreme ca aceea, dar porunca-i poruncă, m-am dus... Tocmai se îngâna ziua cu noaptea, că acuma se întunecă tare de timpuriu. Ajunsei la dumnealor, deschisei binișor portița și o luai spre fundul curții. Nici o pâlpâie de lumină în casă, ori de zgomot și nici un semn de viață... Mă cuprinse un urât de moarte, poate și unde plecasem numai în haină de m-a pătruns până la os frigul și umezeala. Începui să strig: „Domnule Ilarie!... Coană Mișo!“... Nimic. Mă oprisem tocmai în dreptul marchizei pe unde umblă boierii, dar nu cu gândul să intru pe-acolo, că-mi cunosc lungul nasului, fără numai să văd dacă e cineva în casă. Strigând așa în neștire băgai de seamă că ușa marchizei e doar trasă și se mișcă ușor în bătaia vântului. Atunci ce-mi dete prin gând: ia să bat eu la ușă! Intrai în marchiză și bătui întâi mai ușurel, pe urmă mai cu putere, și iar strigai: „Coane Ilarie!... Domnule Dăniloiu!“ Am stat așa acolo,

LUPIS | We know books

bătând și strigând, poate câteva minute... Apoi dacă am văzut că nu răspunde nimeni, am gândit că n-or fi acasă și-mi pierd timpul degeaba. Am închis frumos ușa marchizei, să n-o trântescă vântul și să spargă geamurile, și am ieșit din curte... Părintele Ilie nu s-a mai necăjit sau n-a vrut să se arate față de mine. „Ei, zice, cine știe ce-o fi avut și dumnealor de nu-s acasă... Nu face nimica. Măine să te duci, Mihai, îndată după sfânta slujbă, și nici să nu te întorci fără dumnealui!“ „Bine, zic, să mă duc, de ce să nu mă duc dacă trebuie?“... Sâmbătă noaptea a nins întâia oară ăst-an. După zloata și vifornița de peste zi chiar trebuia să ningă. Când m-am sculat zăpada era de jumătate de metru. Am muncit toată dimineața să fac pârtie în curte și să curăț în fața bisericii...

Povestirea servitorului, prolixă și sfătoasă, mulțumi și pe Spiru Dăniloiu, care la fel istorisea când avea ceva mai de seamă. Baremi d-na Dăniloiu sorbea vorbele și schimba, în răstimpuri, priviri de uimire sau de aprobare cu Solomia, adevărata ei confidentă, deși Solomia acuma participa mai puțin ca alteori la evenimentele familiare.

– De-abia pe la amiază m-am putut repezi iar până la domnul Ilarie – continuă Ciufu cu aceeași sfătoșie. Intrai în curte, strigai, bătui la ușă, mă dusei și prin dos să bat – degeaba. Liniște și tăcere, ca și ieri. Ce-o mai fi și asta, Maică Precistă? Ia, zic, să mă uit nițel pe geam dacă nu sunt înăuntru? C-or fi oamenii bolnavi ori... Dar ți-ai găsit! Geamurile înghețate tun și cu niște flori groase și frumoase, parcă ar fi fost zugrăvite pe sticlă. Asta înseamnă ori că nici n-au dormit acasă, ori că au plecat dis-dimineață cine știe unde... Ce să mai stau și ce să mai încerc? Când a aflat sfințitul că iar n-am dat de dumnealui, s-a făcut boș și m-a ocărât în toate felurile, parcă ar fi vina mea dacă domnul Ilarie nu-i acasă. „Nu, striga sfințitul, că nici n-ai fost, ticălosule, unde te-am trimis, că nu se poate să nu-l găsești în Pitești pe Ilarie Dăniloiu!“... Azi-dimineață, după ce s-a potolit, o fi chibzuit ca și d-voastră că poate să fie la mijloc vreo boală ori altceva și, după prânz, m-a trimis iar, a treia oară, să mai văd ce mai e pe acolo... Ce să fie? Ca și ieri și ca alaltăieri. Pustiu și tăcere. Degeaba strigi

și degeaba bați... Și așa mi-a poruncit pe urmă să vin să vă povestesc și d-voastră ce și cum s-au întâmplat lucrurile, că d-voastră ca rude de-aproape...

Tăcu brusc, încurcat, cu un surâs prostesc, ca și când n-ar mai fi avut ce spune și s-ar strădui zadarnic să mai găsească alte cuvinte.

După un răstimp, parcă s-ar fi trezit din piroteală, Dăniloiu îngăimă ostenit:

– Spune părintelui Ilie că-i mulțumim de interes și să fie liniștit că Ilarie își cunoaște obligațiile și n-are să-l lase încurcat...

– Poate s-o îndura Dumnezeu și n-o fi nimic rău – adăogă Vasilica puțin plângător, deși voia să pară calmă. Așa băiete? Acuma du-te acasă, nu cumva să te aștepte părintele și să se supere!

Femeia ar fi dorit să dezbată pe îndelete întâmplarea aceasta ciudată despre Ilarie și Mița, dar Spiru părea buimăcit de tot. Într-adevăr bărbatul nu ascultase în realitate pe Ciufu cu interesul ce l-ar fi arătat altfel. După izbucnirea nervoasă, în vreme ce servitorul vorbea, s-a gândit mereu că a mâncat iar prea mult și se simțea balonat, cu o somnolență bolnavă în tot corpul, părăndu-i-se că și respirația s-a îngreuiat. Pe urmă îl prinse teama că are să i se facă rău, îi fu rușine să se plângă și mai ales să cheme un medic ca să-i dea ceva să previe ce ar putea să i se întâmple. Nici nu-i mai păsa de frate-său. Când e în joc sănătatea lui, ce să-l doară necazurile altuia, fie chiar ale fratelui.

D-na Dăniloiu încercă să înfiripeze o convorbire, tocmai crezându-l abătut din pricina îngrijorării pentru Ilarie. Ba îi și zise, ca să-l liniștească.

– Lasă-l încolo pe frate-tău, nu-ți mai face inimă rea, că n-o fi nimic... N-ai văzut ce mutră de bandit avea servitorul popii?... Măine până-n ziuă mergem cu Solomia să vedem ce e... Dar mi se pare că nu ți-e prea bine, Spirică? urmă deodată speriată. Aoleu, iar ai mâncat prea mult și... Of, Doamne, că și tu... Aide, stai cu-minte unde ești, să te trag nițel cu oțet aromatic, să te mai răcorești și să te primenești...

LBRIS

We know
books

LIVIU REBREANU

Ciuleandra

Prefață de Ion Simuț
Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

LBRIS

We know
books

Ilustrație copertă: Mădălina Pricop

Coperta I: *Oglindă spartă într-un medalion*

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Lector: Ioana Marcu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

REBREANU, LIVIU

Ciuleandra / Liviu Rebreanu; pref.: Ion Simuț; fișă
biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 5-a –
București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-323-8

I. Simuț, Ion (pref.)

II. Pricop, Lucian (ed. șt.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Un roman al speculației psihiatrice</i> (Ion Simuț)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	25
<i>Referințe critice</i>	27
<i>Notă asupra ediției</i>	37
CIULEANDRA	39

I

– Taci!... Taci!... Taci!...

O prăvălise pe sofa și, cu genunchiul drept, îi zdrobea sânii. Degetele și le înfipsese în gâtul ei plin și alb parc-ar fi vrut să înăbușe un răspuns de care se temea. Îi simțea corpul zvârcolindu-se, întocmai ca sub o îmbrățișare fierbinte, și zvârcolirea îl înfuria mai nătâng.

– Taci!... Taci!...

Repetă același cuvânt, cu același glas horcăit, fornăind pe nas rar, prelung. Ochii lui umflați nu vedeau totuși nimic, ca și când s-ar fi coborât peste ei un obositor văl roșu...

Într-un târziu, o atingere molatică îi cuprinse brațele, numai câteva clipe, și apoi se topi, neputincioasă. El își dădu seama, ca prin vis, că trebuie să fie mâinile ei, încercând să se apere. Și atunci, deodată și foarte deslușit, își auzi propria-i voce, aspră, strâmbă, găfâită, răbufnind ca dintr-o adâncime de pivniță. Îi trecu fulgerător prin gând „ce glas!“ și îndată, parcă și-ar fi recăpătat brusc vederea, zări două globuri albe, sticloase, aproape ieșite din orbite, cu o fină rețea de vinișoare roșii încercuind o pată rotundă albastră-viorie: ochii ei înmărmuriți într-o lucire de spaimă resemnată. Privirea îl ustura ca o muștrare nesuferită:

– Ta... a....

Vruse să strige, dar acuma sunetele i se sfârâneau în cerul gurii, hârâitoare și uscate, iar globurile albe în aceeași vreme se

măreau mereu și se împreunau într-un disc cenușiu, care apoi începea să se învârtască amețitor împrejurul petei albastre nemișcate. Un simțământ greu de leșin îi înmuie brațele. I se părea că are să se prăbușească și căuta disperat un sprijin...

Ca trezit dintr-un coșmar, sări trei pași înapoi. Degetele îi rămaseră rășchirate și țepene. Se uită împrejur năucit. Făcea sforțări să se orienteze. Razele becurilor, gălbui și filtrate, îl dureau, ca și când ar fi intrat repede, după un întuneric mare, într-o lumină orbitoare. Toate lucrurile i se înfățișau cu reliefuri neobișnuite. Lângă sofa, blana de urs alb se zbârlise, iar capul cu ochii morți, de sticlă, îl privea căscând gura către el, amenințător. În cămin două buturugi mocneau cu flăcări galbene, ce se răsuceau și se întindeau mânioase ca niște limbi de balaur. Între cele două ferestre dinspre stradă, consola, cu oglinda până-n tavan, încărcată de pufuri, borcane, sticluțe și alte obiecte, din arsenalul de întreținere a frumuseții feminine, părea o ființă vie încremenită de rușine.

Ajunse lângă ușa dormitorului, potrivindu-și manșetele și mânecile boțite, dar uitându-se mereu uluit la sofa pe care ea zăcea neclintită, cu capul spre dânsul, încât îi vedea numai creștetul puțin aplecat în dreapta, pieptul decoltat și rochia mototolită. Milioane de gânduri îi plouau în minte și se ciocneau în zgomote surde. Când, după un răstimp, i se mai potoli inima, observă că singurul zgomot în lume îl făcea respirația lui ostenită; încolo o tăcere blândă, molesitoare; chiar focul în cămin ardea acum atât de lin, parc-ar fi fost un foc imaterial. Numai căldura era sugrumătoare. Sudorile îi curgeau pe obraji ca lacrimile. Și totuși mai rău îl supăra tăcerea încât, ca s-o alunge, rosti:

– Madeleine!

Căutase să fie dulce și se spăimântă de glasul care parcă era al unui străin dușmănos. Își aminti că tot astfel îl mirase același glas adineaori când... Și deodată se simți copleșit de o rușine mare, parcă s-ar fi pomenit gol în mijlocul unei mulțimi batjocoritoare. Își dădea seama că, deși avea ochii ațintiți asupra sofalei, sufletul

lui nu voia să vadă nimica de frică să nu trebuiască a înțelege prea curând.

– Madeleine! murmură apoi din nou, cu umilință, ca și când ar fi încercat să ispășească o faptă printr-un cuvânt.

Câteva clipe avu simultan toate certitudinile: că trăiește și că e moartă, că a ucis-o și că n-a ucis-o, că nu s-a întâmplat nimic și că s-a sfârșit tot... În aceleași clipe însă își mai reamintea cum, pe când se năpustise asupra ei, îi stăruise în creier, ca o poruncă, gândul că trebuie s-o omoare și că totuși n-are să moară...

Deodată, într-un fior de spaimă, zări, drept în față, un tânăr cu părul negru, puțin vâlvoi, cu figura rasă, fină, ovală și răvășită, cu ochii rătăciți, îmbrăcat în frac, dar cu manșetele ieșite din mâneci, cu plastronul frământat și o aripă a gulerului ridicată până la ureche, ca la eroii aristocratici în filmele americane, după o încăierare de box cu rivalul burghez... Tresări când își recunosc chipul în oglindă.

„Bietul Puiu Faranga!“ făcu dânsul, schițând un surâs trist, pe care cel din oglindă i-l întoarse prompt.

Surâsul însă îi îngheță brusc pe față, ca o mască. În oglindă, de pe sofa, cu capul plecat ușor într-o parte, Madeleine îl privea cu ochii foarte mari și albi și cu o figură parcă disprețuitoare. Buimăcit porni spre ea, dar un zgomot îi reteză mișcarea. Brațul lui Madeleine, alb și rotund, alunecase jos, oprindu-se pe gâtul ursului parc-ar fi vrut să-l alinte.

Acuma Puiu Faranga avu fulgerător revelația realității. Ochii ei păreau vii, brațul ei se lăsase într-o mișcare vie – și tocmai acestea îi spuseră mai limpede că nu mai e nicio speranță. Spaima că a stins o viață omenească i se răsucea în suflet ca un pumnal. Nu mai știa ce să facă, și neștiința aceasta îl umplea de groază, iar liniștea dimprejur îl sugruma. Întoarse deodată spatele cu o sforțare cruntă, ca și când și-ar fi smuls picioarele dintr-o țintuire, și porni afară pe ușa deschisă a dormitorului. În șira spinării o mână urmăritoare îl trăgea înapoi...

II

Avea pașii șovăitori și clătinați ca un om beat. Trecu prin odaia de dormit, în care ardea un singur bec albastru, ochi pânditor, apoi printr-un salonaș întunecos, ieși în *hall*, unde era o lumină supărător de vie, și se repezi la o ușă închisă în fața căreia se opri, parcă i s-ar fi sleit puterile. Pe urmă totuși se pomeni înăuntru, zvârlit ca de un vânt năprasnic, bâiguind:

– Tată!... Tată!...

Bătrânul Policarp Faranga se ridică speriat de după birou. Văzând pe fiul său, îl apostrofă puțin nervos:

– *Tu es fou?*

Când auzi glasul tatălui, Puiu se simți mai zdrobit. Groaza i se risipi și făcu loc unei disperări amețitoare. Se apropie de birou și se prăbuși istovit în fotoliul larg de piele. Bătrânul, în picioare, îl examina ceremonios și jignit pentru necuviința lui de-a se fi rostogolit pe scaun înainte să-l fi poftit. Era și el în frac, cu pieptul plin de decorații peste care se așternea barba-i maiestuoasă, argintie și deosebit de îngrijită. Îi plăcea să apară mereu serios și măsurat, nu numai în lume, dar chiar față de sine însuși. Înalt, robust, își purta cei șaiszeci și trei de ani cu o demnitate aproape trufașă, inspirând în jurul său respect spontan... Fiindcă Puiu tăcea, își călcă pe inimă în cele din urmă și-l întrebă:

– *Mais parle donc, voyons, parle! Qu'est-ce que tu as?*

Tânărul întoarse spre dânsul niște ochi stinși, rătăcitori. Se gândea cum să-i spună ce s-a întâmplat și nu găsea cuvintele potrivite. Izbucni fără șir:

– Tată... am făcut... nu știu... a murit Madeleine...

Faranga, parc-ar fi primit o săgeată în inimă, se cutremură:

– Ce-ai zis?... Madeleine? Tu?... Imposibil!...

Încercă să citească adevărul în ochii lui, dar Puiu plecase iar capul. Un răstimp bătrânul mai stătu, frământând în minte serii de întrebări, sprijinit cu amândouă mâinile de dunga mesei, înțepat

ca un judecător fără experiență în fața unui acuzat misterios. În sfârșit, ocoli biroul, veni lângă Puiu și-l apucă de umăr:

– Unde este?...

Nu termină întrebarea și nici răspunsul nu-l așteptă decât o secundă. Ca și când mișcarea împrejurul biroului i-ar fi schimbat mersul gândurilor, porni îndată spre ieșire, lăsând ușa larg deschisă...

Puiu căzuse într-o toropeală cenușie, neclintit, parcă habar n-ar fi avut pentru ce se află aici. Gândurile îi erau acum un haos apăsător în care nimic nu izbutea să se închege într-o formă lămurită. Pe sub șuvoiul crâmpieiilor de gânduri însă sufletul lui înțelegea clar că tatăl său s-a dus acolo, să vadă și să se convingă dacă e adevărat că Madeleine... Astfel auzi foarte bine pașii rari, apăsați ai bătrânului și simți că ușa a rămas deschisă. Pe urmă deosebi glasul tantei Matilda, cu respirația grea și grăbită de urcarea scării, scuzându-se că a întârziat nu din vina ei, ci a șoferului care tocmai când să plece a găsit ceva de reparat la automobil... În sufletul lui Puiu răsări pe loc confirmarea: da, numai ea e vinovată căci, dacă ea venea la timp, nu s-ar fi întâmplat nimica... Bătrânul răspunse ceva Matildei. Puiu nu prinse înțelesul cuvintelor, dar auzi îndată pe tante Matilde scâncindu-se, cu întrebări scurte, insistente, alergând după Faranga. Glasurile și pașii lor se pierdură pe coridor sub cotropirea unui plâns ascuțit, prelung și sâcâitor, al jupânesei care, desigur, întorcându-se în budoar, a aflat pe stăpână-sa rece și a venit să dea alarmă. Urmă o tăcere și apoi niște fâșăituri de pași sfioși. Puiu simțea că trebuie să fie feciorul care arde de curiozitate. Peste câteva momente îl auzi, în ușă, zicând candid:

– M-ați sunat dumneavoastră, conașule?

Îi făcu semn cu mâna să plece. Feciorul închise ușa fără zgomot, ca la o cameră de bolnav.

Pe urmă tăcerea se înțeleni grea, înăbușitoare. Biroul vast se împăienjenea într-un somn afund. Puiu, încremenit, nici nu mai cuteza să încerce vreo mișcare. Doar gândul că bătrânul nu se mai

întoarce îl ustura din ce în ce mai dureros. De la dânsul aştepta acuma mântuirea. El însuși nu se simțea capabil nici măcar să cugete. De altfel, totdeauna, și mai ales în ceasurile grele, bătrânul singur lua hotărârile trebuincioase.

Ceea ce îl îngrozea acum era că vremea trecea atât de încet. I se părea că s-au scurs ore întregi de când a ieșit bătrânul. Licăriri de speranță îi înfloreau în inimă: dacă nu vine, înseamnă că poate Madeleine totuși n-a murit... Speranța însă îl întrista pentru că o simțea deșartă și nu făcea decât să-i reamintească mereu întâmplarea pe care el se silea să o șteargă din minte.

În sfârșit nu mai putu îndura tăcerea. Se sculă. Voia să plece, oriunde, dar să nu mai fie singur. Chiar atunci apăru în ușă tatăl său urmat de tante Matilda. Puiu înțepeni lângă birou, cu ochii nerăbdători spre bătrânul care trecu fără să-l privească. În schimb, Matilda, plânsă și amărâtă, se repezi la dânsul și-l îmbrățișă ocrotitor:

– *Ah, quel terrible malheur, pauvre petit Puiu!*

Matilda era soră cu mama lui Puiu. Rămasă văduvă foarte tânără și fără copii, își împărțise toată inima ei între operele de binefacere și nepoțelul Puiu, mai cu seamă că sarmănelul avusese nenorocirea să piardă pe maică-sa micuț de tot. Împlinea acum vreo cincizeci de ani, era înaltă, uscățivă și nobilă, se înduioșă ușor și vorbea multe și nevrute.

Auzind-o, Faranga îi zise supărat:

– Aide, Tilda, ajunge! Să lăsăm lamentările!... Tu du-te mai bine dincolo, că aici noi avem de lucru!

– *Mais si, mais si* – murmură Matilda ștergându-și ochii. *Pauvre Madeleine!... Oh, la pauvrete!... Ce catastrofă! Iacă, plec!... Puiu scump, fii tare! Durerile și nenorocirile pentru oameni sunt lăsate de Dumnezeu!... Nu-ți pierde cumpătul și nu dispera, pauvre petit Puișor!...*

Îl îmbrățișă iar și-l sărută, plângând, pe amândoi obrazii. Porni. Din ușă mai zise bătrânului:

– Fii și tu calm, Poly, te implor!... Și dacă aveți nevoie de mine, să mă chemați negreșit!

III

Policarp Faranga umbla de colo până colo prin birou, cu mâinile la spate, cu fruntea în pământ, în vreme ce Puiu stătea în același loc, urmărind din privire toate mișcările bătrânului, grele, îndurerate. Părea că, sub povara gândurilor, chiar silueta lui mândră se gărbovea văzând cu ochii.

Niciodată Faranga, în viața-i bogată totuși în evenimente, nu primise o lovitură atât de neașteptată și de cruntă. Puiu îi fusese toată nădejdea, mai ales de când anii se înmulțiseră pe umerii lui. El era singurul vlăstar al familiei Faranga și printr-însul familia aceasta, de obârșie străveche boierească, trebuia să se perpetueze. Cu nimica nu se mândrea mai mult bătrânul decât cu neamul său. Își urmărea ascendența până la Vlad-Țepeș. Descoperise undeva, și povestea bucuros oricui, că aprigul voievod muntean ar fi dat odată boierilor drept pildă de cinste și credință pe un Faranga. În cursul veacurilor familia a sărăcit de câteva ori, dar totdeauna a știut să-și păstreze nepătat numele... Moștenise, împreună cu un frate, o avere frumoasă. Dar fratele s-a prăpădit în vârstă plâpândă și așa a rămas el singur cu numele și averea familiei. S-a însurat pe la treizeci de ani, după ce a gustat toate plăcerile vieții ușoare, obligatorii pentru oamenii bogați și fără ocupație. Olga Dobrescu, ființă gingașă, a fost o soție ideală: bună, frumoasă, indulgentă, cu avere. Închidea ochii la numeroasele escapade pe care Poly le-a continuat și după căsătorie. În al patrulea an, a venit pe lume Puiu, iar după alți patru, Olga s-a stins. De-abia când a pierdut-o pe ea a dobândit dragostea cea mare pentru copil și a înțeles însemnătatea lui pentru viitorul familiei. Tot atunci a pus cruce și vieții ușoare, intrând în politică, spre a avea o meserie. Cu avere și nume, a făcut repede carieră.

Urmase odinioară niște vagi cursuri de drept, dar, firește, fără a practica vreodată avocatura. Diploma îi oferea acuma posibilitatea să se considere și să fie considerat jurist. I se descoperi, de către prieteni și ziaristi binevoitori, chiar un oarecare talent oratoric și astfel toată lumea aplaudă când, printr-o împrejurare fericită, i se încredință portofoliul justiției. Deveni omul serios și grav care a rămas până azi. Purta, de când se însurase, ca un trofeu, o barbă superbă. Ea i-a câștigat odinioară celebritatea bulevardieră bucu-reșteană: cea mai frumoasă și mai îngrijită barbă din România. Tot ea îi împrumuta acuma bună parte din prestigiul necesar unui om politic cu răspundere. Pentru că sub ministeriatul său de câteva luni s-a votat o lege bună, s-a ales cu stima cercurilor judecătorești și epitetul măgulitor „omul justiției“. Nici nu se mai putea închi-pui să se facă ceva în domeniul dreptății fără a se cere părerea lui autorizată, fie la putere, fie în opoziție.

Puiu a crescut înfășurat în dragostea lui idolatră. Iubea în-tr-însul nu numai pe copilul său și amintirea mamei copilului, ci pe continuatorul neamului. Se iubea pe sine însuși. Îi părea rău de viața de odinioară și-l muncea teama să nu se răsfrângă asupra copilului păcatele tinereții lui desfrânate. Băiatul era plâpând, ca și maică-sa. Și din pricina aceasta l-a ocrotit mai sânguitor...

În mers mașinal, Faranga își depăna amintiri și frământa re-grete. O clipă se opri și se uită plin de duioșie la Puiu care stătea mereu în picioare, pironit într-o așteptare tulbure. Îi șopti blând:

– Șezi, Puiu!...

Tânărul răspunse cu o privire întrebătoare. Se așeză. Bătrâ-nul însă își reluă plimbarea, ca și când mergând în trecut ar fi vrut să ajungă la o țintă în viitor... Toate ocrotirile lui zadarnice au fost. S-a gândit să-l însoare cu o fată prin care să regenereze și împr-os-păteze sângele neamului. Căsătoriile între odrasle de familii prea vechi dau progenituri șubrede. Când e prea albastru, sângele e un stigmat de degenerescență. L-a însurat de timpuriu tocmai ca să-l ferească de viața pe care a dus-o el însuși. Puiu totuși a urmat tra-diția. Căsnicia nu l-a împiedicat, ba l-a stimulat. Și l-a adus în halul de azi...

Faranga se așeză deodată la birou, calm, hotărât. Puiu căută să-i întâlnească privirea și nu reuși. Bătrânul stătu câteva secunde pe gânduri, ca și când ar fi căutat o frază sau un cuvânt, apoi luă brusc telefonul:

– Alo... Centrala?... Dă-mi, te rog, prefectura poliției!

Puiu îngălbeni. Realitatea întregă i se înfățișă la auzul unui singur cuvânt. Bălbâi spăimântat:

– Ce vrei să faci, tată?

Faranga răspunse în telefon:

– Dă-mi pe domnul prefect! Și peste un minut: Domnul pre-fect?... Aici Policarp Faranga... Da, chiar eu sunt, dragă Nicule!... Nu, n-am plecat și nici nu mai pot pleca... Eram tocmai îmbrăcați, dar s-a întâmplat o mare, foarte mare nenorocire în familie... Ba da, nu exagerez deloc, foarte mare, repet! Închipuiește-ți, copilul meu, Puiu, într-un moment de rătăcire, desigur, a omorât pe Madeleine, pe nevastă-sa...

Aparatul îi tremura în mână. Se uita, vorbind, în ochii lui Puiu, care se zbuciuma să-i ghicească gândul.

– Da, într-adevăr, de necrezut... Și cu toate astea... Te rog dar să te ostenești numaidecât până la mine, să vedem ce-i de făcut... Te rog!... Firește, evident, trebuie să aduci și pe procurorul de serviciu...

Așeză receptorul pe furcă și rămase cu mâna întinsă și cu ochii țintă la Puiu.

– L-ai chemat să mă aresteze? întrebă tânărul, fără pic de sânge în obraji, cu glasul răgușit.

Faranga avu un zâmbet straniu:

– Tu nu te așteptai la urmări? La nimic?

– Da... Ba da – murmură Puiu, după o pauză, frânt, plecând capul.

– Sper că-ți dai seama ce-ai făcut?

– Am greșit – șopti Puiu mai răgușit ca adineaori.

– Ei bine, ești un asasin! scrâșni bătrânul, parc-ar fi smuls cuvântul cu un vârful de cuțit. Un Faranga ucigaș ordinar, ca orice derbedeu... Ah!